

Bush Bibliája a tálibok Koránja ellen?

Interjú Franz Hinkelammert felszabadítási teológussal

Pro fesszor úr, az USA el le ni ter ror tá ma dás utá ni sok kot még egy ál ta lán nem dol goz ták fel, annál na gyobb hát a kí sér tés, hogy az effajta esetekkel való megbirkózás érdekében jók ra és rossz ak ra osszák fel a vi lá got.

Látnunk kell, hogy ezek ben az ese tek ben az ön gyil kos me rény le tek olyan paradig mája vál sul meg, amely egy ál tan nem en ge di meg, hogy a vi lá got er re a két tá bor ra osszák fel. Min de nek el őtt azt kell meg fon to l nunk, hogy ezt az új pa ra dig má t elő ször nem az isz lám or szá gok ban, ha nem az USA-ban le he tett meg fi gyel ni: Ott már a 80-as évek ben fel buk kan tak olyan me rény lők, akik is ko lák ban meg öl tek egy cso mó gy re ket, és vé gül ön ma guk kal is vé ge ztek. Éz a min ta is mé t lő dik az óta.

De az effajta erőszakos cselekmények mozgatórugóin nem maradtak ugyanazok.

A mo tí vu mok tól füg get le nül min dig az ese mé ny nek u gy an az ta szer ke ze tét le het meg fi gyel ni: Az il le tő me ré ny le tek kö vet el olyan em be rek el len, aki ket egy ál ta lán nem is mer, s a vé gén ki vég zi ön ma gát, vagy meg ad ja ma gát, és – mint az oklahomai me ré ny le tek ese té ben – ki vég zik. A me ré ny le tek nek ez a faj tá ja az USA-ban kez dő dött, ké söbb pe dig fel me rült Ja pán ban, Kí ná ban és Af ri ká ban is, egy év vel elő tt Nep ál ban, Hong kong ban, s ezekkel pár hu za mo san haj tot tak vé gre ön gyil kos me ré ny le tek Pa lesz ti ná ban is. Vé gül itt volt ez a gi gan ti kus ön gyil kos me ré ny le tek 2001. szeptember 11-én; ezt csak az kü lö n bö zte ti me ge zek nek a me ré ny le tek nek az ere de ti tí pu sá tól, hogy egy egész szer ve zet áll mó göt te.

Mi ben lát ja Ön az ön gyil kos me ré ny le tek ezen új pa ra dig má já nak hát terét?

Vala mi törté nt akul tú ránk ban.

Anyu ga ti kul tú rá ra gon dol?

Igen, bár ab ból kell ki in dul nunk, a nyu ga ti kul tú ra idő köz ben glo bá lis kul tú rá vá vált: a más kul tú rá jú or szá gok mint egy a glo bá lis kul tú ra szub kul tú rá í vá let tek. Ezért az tán ezek a katasztrófák vé g ső so ron a nyu ga ti kul tú ra ré szei. El gon dol kod ta tó, hogy ame ri kai fil mek ben már jó né há ny szor lát tuk össze om la ni New York hí res tor nya it, és lé tez nek olyan elek tro ni kus já té kok is, ame lyek be na já té kos nak ú gy kell ír á nyi ta ni re pü lő gé pe ket, hogy azok ne ki üt kö z ze nek az *Em pi re State Bu il ding* nek. Eze ket a já té ko kat pe dig nem más árú sít ja, mint a *Microsoft*.

Mit je len te z? Egy sze rü en azt le het ne mon da ni, hogy ilyen já té kok kal pénzt le het csi nál ni. De mi ért le het ilyen já té kok kal pénzt keres ni? Mi fé le kul tú ra az, amelyik ilyesmit hoz lé tre?

Úgy vé li, hogy a nyu ga ti kul tú ra ké tes ter mé kei vé gül ma gá ra a kul tú rá ra hull nak vissza?

Ez té ny le ge sen a nyu ga ti vi lág ra hul lik vissza. És eb ből a szem pont ből kel le ne meg viz sá l ni a glo bal izá ci ós stra té gi á t is, amely egy re na gyobb ter mé szet rom bo lás hoz és vi lág né peség nagy ré sze nek erő tel jes kí zá rásá hoz ve zet.

Le onar do Boff felszabadítási teológus a je a ben az össze füg gés ben vilá gmé re tő társadal mi ap ar the id től óv.

Mél tán. Áz ef faj ta fej lő dé st vi szont nem le het össze egye zet ni az em be ri jo gok kal. Meg kell ál la pí ta nunk, hogy a tő ke fel hal mo zás stra té gi á já val meg sem misí t ik az em be ri jo gok ér vé nyét. Ez társadal mi katasztrófát okoz, de katasztrófá hoz ve zet az em be rek tu dá tá ban is, hi szen meg kell ál la pí ta ni uk: Nincs több jo gom, mint egy ku tyá nak. Em be ri mé l tó ság nem lé te zik. Ha van pénz ed, van mé l tó ság od is, ha nincs, az sincs.

Milyen kö vet ke zé mé nyek kel jár ez a glo bá lis kí zá rás si fo l ya mat?

A kí zá rás ál tal é rin tett né peség til ta ko zik. De hogy hang zik a vilá g ha tal masai nak vá las za erre a tiltakozásra? A glo bal izá ci ó ma i for má já nak nincs al ternatívája, mondják. Áll ig kép zel he tő el, mi záj lik le azo kb an az em be rek ben, akik kel í gy bán nak.

Az ered mé ny pe dig az, amit en nek a glo bal izá ci ós stra té gi á nak a fe le lő sei vár nak: fa tal iz mus. Sz ön gyil kos me ré ny le tek nek is va la mi kép pen mé ly sé ge sen fa tal iz ta hát terük van. Hi hetet lenül harcos fatalizmus fejeződik ki bennük: Nincs már mit ten ni, öl jük meg hát ma gun kat, és ránt sunk ma gun kal a ha lál ba an nyi em bert, amennyit csak le het sé ges!... Pon to san eb ben rej lik a je len le gi glo bal izá ci ós stra té gi a vé g ze tes sé ge: olyan tu da tot hoz lét re, amely a két ség beesés és a re mé ny te lenség kö zött ope rál.

Túl sá gos ró vid lá tás ra utal-e ezek sze rint, ha a ter ror tá ma dá so kat egy sze rü en a nyu ga ti, ke resz tény jel le g ü vi lág és az isz lám kö zött i „ellen tét tel” kap csol ják össze?

Tel jes en hamis nak tartom ezt az elképzelést, még ped ig egy sze rü en ezért, mert az ön gyil kos me ré ny le tek új pa ra dig má ja min den kul tú rá ban fel buk kan. Nem hi szem, hogy kü lö n b s e get je lent, ha az egyik ön gyil kos me ré ny lő tur bánt vi sel, a má sik meg ci lin dert tesz föl. „Bush Bib li á ja a tá libok Ko rán ja el len” – ez tel je sen esse lős szem be áll í tás az é n sze mem ben! Mert sem *Bush Bibliája*, sem a *tá libok Ko rán ja* nem az, amit a ke resz tény ség és az isz lám e szent kö ny ve i al ap já ban vé ve mon danak. Ezzel a problé má vá la ke resz tény ség egész tő r tét nel mé be ta lál ko zunk, és vá ló szí nű leg min den va llást ő r tét né tét be meg van.

Gazdaságtudósként Ön kritikusan foglalkozott a globális pi ac me cha niz mu sa i val. Mi ben áll a glo bal izá ci ó fő problé má ja?

Al ap já ban vé ve sen ki sem vi tat ja, hogy a vi lág glo bá lis á vá lt. Mind azon ál tal pro ble ma ti kus, hogy a haszonszámítás pi aci szá mí tás ké nt glo ba li zál ó dott; ez u gy an is olyan köz ve tett ha tá so kat ered mé nye z, ame lyek ma glo bá lis fé nye ge tés ké nt je len nek meg: társadal mi kí re kesztés, az em be ri kap cso la tok meg szü né se, a ter mé szet el pusztí tása. Ezek olyan tár gyi ké ny sze rek ké nt ér vé nyesül nek, ame lyek el kerül hetet lenül kí sé rik a haszonszámításnak pi aci szá mí tás ké nt törté nő mai to tal izál ó dás át.

Ön bizal mat lan „api ac önsza bá lyo zásá nak” el vé velszem ben, to vá b bá be szél egy „ci ni kus”, sőt „ni hi lista” ka pi ta li z mus ról is. Mit ért ezen?

Té ny le ge sen mind a mai na pi fel fe dez het jük a pi ac sza bá lyos miszti fi kálását. Még mind ig ta lál ko zunk az zal a té ve déssel, mi szerint az áll í tó la go san önsza bá lyo zó pi acot szin te „egy lát ha tat lan kéz” ve zér li, és vé g ső so ron biz to sí t ja a köz érdek meg val ó suló sá t. A glo bal izá ci ó jelen legi kí ha tá sa i azon ban egy ér tel mű en cá fol ják ezt a pi ac har mó ní á já ra vo nat ko zó gon dol ko dást. A vá ló ság egé szen más ké pp fest: Eza glo bal izá ci ó egy ni hi lis ta rend szer re épül, és sem mi be ve szí az em be ri jo gok at.

Mit kel le ne meg vál toz tat ni?

A glo bal izá ci ó ne ga tív ha tá sa i ra adott vá lasz nem le het a pi ac meg szün te té se. Éz a kí sér let már a múlt ban il lu zó ri kus nak bi zo nyult. Vi szont szük sé günk van pi aci be avat ko zás ra – eb ben lá tom az em be ri ség túl élé sé nek esé lyét: Tel je sen új já kell ala kí ta ni a *Nemzetközi Valuta alapot*, a *Világ bankot* és a kül keres ke del mi po li ti kát. A nálunk, Costa Ri cáb an be állt szük ség hely zet vi lág o san mu tat ja, hogy a pi acok tel jes meg nyí tá sa örült ség: 1980-tól tő ké le te sen szét zi lál ták a pa raszt sá got. Most az USA-ból im por tál juk a ha gy má t, s he lyet te vi rá gó tter mesz tünk az USA-pi acokra.

Benno Bühlmann

Franz Josef Hinkelammert 1931-ben született Németországban, de a hat va nas évek óta La tin-Ame ri ká ban él. A felszabadítási teológiai vezető képviselői közé tartozik, 1976 óta gazdasági tudományt tanít hon du ra si és Costa Rica-i egye temeken.

Forrás: Publik-Forum, 2001/20